اشرف خان هجري

اشرف خان د خوشحال خان مشر زوی دئ، چي د هجري تخلص لري، لوی خوشحال خان د دې خپل لایق زوی د توري او مړاني ستاینه ډېره کړېده. اشرف خان چي د پلار په څېر یو توریالی او ادیب پښتون ؤ، له خپله ګرانه وطنه ورك او د اورنګزېب مغول په جګړو کښي په (۱۰۹۳ هـ) د مغولو د لښکر په لاس کښېوتلی او د بېجاپور په کلا او دکن کښي نظر بند ؤ:

بېجاپور هجري په خوب لـــیدلی نه ؤ
آخر پېښ سي هغه کار چي ئې قضا کا

اشرف خان تل په پردیسي کښي د وطن او خپلو یارانو په یاد خواږه اشعار ویل ، د ده شعر ډېري د وطن د بېلتون نارې او غلبلې لري، او هغه وخت چي له ګرانه وطنه بېلیږي په دې بیتو کښي په څه حسرت او تاثر د خپلو ګرانو غرو او خاوري سره وداع کوي :

مـــا هله مــــاتم د ځان وکـــړ په وینو
چي اټك وته مي شـــاه کړه په ژړا سوم
اوس چي څـــه د وطن کاڼي بوټي ژاړم
د رخصت سلام مي وکړ ترې جدا سوم

دا پر وطن مین ننګیالی پښتون به تل د خپل خواږه هیواد په بېلتون کښي ږغېدئ او په خپله خوږه ژبه بې د خپل ناکامه او تریخ ژوندون نقشه په ډول ډول اشعارو د خپل ژوبل زړګي پر تخته راکښله، د ده د بېلتانه ناره دا ده :

بې وطنه تنها پروت یم په غربت کښي
نن له مـــا سره هـــمدم د صـــنم غم دئ
د هیواد آشنا په سترګـــو لـــــیده نه سي
که په خوب راته حاضر سي بس کرم دئ
قاصـــدان له "روهه" نه راځي مـــدت سو
ســــــلام باد رارســـــوي مـنت ئې تم دئ

زموږ دا مقتدر شاعر لس کاله د مغلو په لاس کښي بندي ؤ او په دې وخت کښې د خپلي ملي ژبي ادبي خدمت کاوه، او ډېر خواږه اشعار ئې ویل، چي د دې توریالي پښتون د پاکو او وطنخواهانه احساساتو ډك دي، مګر دا زړه سوی شاعر چي وفات سو اشعار ئې د مغولو د ظلم په اورکښي ایرې سوه[1].

هجري چي د وطن غوښتو په ګناه مغولو بندي کړئ ؤ غالباً د اورنګ زېب په عصر کښي هورې پخپله محبس کښي په ناکامۍ وفات سوئ او اوس ئې موږ ته فقط یو څو سوي نارې پاته دي چي د ده د هیواد مینه ځیني ښکاره کیږي.

عندلیب خټك ئې بند په هسي ملك کړ
چي طوطـــا ئې ژبه وایي د غــــــراب

د هجري د عمر او وفات نور معلومات نسته، فقط دومره ښکاریږي چي هجري د سپین ږیرتوب او زړتیا په وخت کښي وفات سوئ دئ :

داروادکـــــوچ نیلی په زړه کښې زین سول
چي په زنی مي ویښته د شباب سپین سول

اشعار او افکار :-

اشرف خان هجري ځانته خپل د شعر دېوان لري، چي یوه برخه ئې په ګلشن روه کښې طبع سوې او نوري برخي ئې خورا نادري دي.

له دې اشعارو چي موږ ته رارسېدلي دي د هجري د قریحې لوړوالی او روڼ توب ښه ښکارېږي هجري د خوشحال خان په مکتب کښې د عبدالقادر خان خپل وروره سره اوږه پر اوږه درېږي او د دې مکتب له لومړیو شاګردانو څخه دئ.

هجري عشقي، اخلاقي، وطني اشعار لري، لکه عبدالقادر خان

ډېر د تصوف خواته مائل نه دئ بلکي خپل پلار خوشحال خان ته ئې شعر نژدې دئ. د هجري اشعار ډېر ښه ښه ادبي او ملي مزایا لري، مثلاً : د مېلمه احترام د پښتنو یو ملي خصوصیت دئ، دی یو عشقی مضمون هم پخپله ملي پیرایه په څه خوږ ډول سره اداء کوي :

غم د یار هـــــمه ماکـــره مېلمه سو
ما حضر می ورته پېښې کړ زړه کباب

هجري یو اخلاقي مبلغ هم دئ، ښه اخلاق او د ژوندون

لوازم، په ساده ډول ښه ښوولای سي، په خورا حکیمانه راز د صبر او استقامت ترغیب په څه آسانه ډول کوي :

شورش مکړه د ګردون له کش مکشه
لومه کلـــــــکه کا مرغۍ په اضطراب

د وخت قدر او د کار پر خپل وخت کولو تبلیغ په دې ژبه کوي :

د نن کار طمع هرګز له سبا مـــــکړه
سبا ګوره هویدا سي د کوم کار مخ

د هجري له ښو بدلو څخه دا لاندي غوره کیږي :

همیشه دي یار حکما وي په دنیا روغ
چي ئیگ تل نه وي له درده زؤه زما روغ
پوه به درد د عشق بدل په دوا نه کا
هرکگز مه سه له دیگ غمه زؤه د چا روغ
ته د خواړ زؤو له حاله خگه خبر ییگ
زه د عشق له غمه زؤه کگنگم د تا روغ
شگایسته که جفا کا خگه ملامت دئ
چي خالق ئیگ کور د زؤه کا له جفا روغ
په ازل چي ئیگ جفاو کشگلیو ورکؤه
بیا ئیگ زؤه کا د دردمنو له وفا روغ
نن ئیگ زؤه په عنایت د بوسیگ خوشگ کؤه
په وعده به "هجري" نه سي د فردا روغ(۲)

لمن لیکونه :-

(۱) د خیبر مجله ، مارچ ۱۹۳۳ م

(۲) کابل مجله، ۱۳۱۹ لمریز کال، ۱۱ مه ګڼه، ۲۵ او ۲٦ مخونه